

(információs műveltség). A diákoknak esszét vagy dolgozatot is kell írniuk egy adott témáról, amelynek szerves része az irodalomkutatás és a téma feldolgozása. Mindkét területen segísége szorulnak azonban; kézenfekvő elegáns megoldás a tárgyat tanító oktatók és a könyvtárosok együttműködése e készségek kialakítása érdekében.

A szerző a Buffaloi Egyetem (<http://www.buffalo.edu/>) megoldásairól számol be cikkében, ahol a könyvtári órákat integrálták a világtörténelem-tantervbe. A tantárgy szemeszterenként több szakaszból épül fel, és mivel nincs világtörténelmi tanszék, a tanárok a legkülönbözőbb tanszékekről verbuválódnak (antropológia, művészettörténet, összehasonlító nyelvészet, történelem stb.) rotációban, és mivel mindegyik a maga „szájíze” szerint oktatja a tárgyat, a tanár-könyvtáros együttműködésre sincs egyetlen megoldás.

Rendkívül magas a diákok száma (2005 őszén például 3 600 diák vette fel a tárgyat és 81% volt

köztük az elsőéves!), így nagy volt az igény a könyvtárban a használóképzésre. Többretű segítséget kínálnak az oktatás-módszertanilag felkészült, jól képzett könyvtárosok: a hagyományos oktatási módszerek mellett tantárgy- és feladat-specifikus webkalauzokkal és útmutatókkal segítik a diákok munkáját. A csoportrendszerű oktatáson kívül személyes, telefonos és elektronikus tájékoztatásra is lehetőség van. Az oktatók számára a könyvtár az egyetemmel közösen minden évben elkészít egy CD-ROM-ot (*Tools for Teaching*), amely a tantárgy legfontosabb oktatási és könyvtári forrásait tartalmazza.

A segédeszközök bemutatása után az oktatóktól kapott pozitív visszajelzésekről számol be a szerző. A könyvtárosok és oktatók együttműködése tehát gyümölcsöző módszer, a diákok „megszólítása” pedig komplex és változatos technikákat igényel.

(Murányi Lajos)

Lásd még 290

Információelőállítás, -megjelenítés és -terjesztés

Digitalizálás

08/282

ROSENBLUM, Brian: Digital access to cultural heritage and scholarship in the Czech Republic = Slav. East Eur. Inf. Res. 9.vol. 2008. 1.no. 12-29.p. Bibliogr. jegyzetekben.

Elektronikus hozzáférés a kulturális örökséghez és a tudományos szakirodalomhoz a Cseh Köztársaságban

Digitalizálás; Elektronikus könyvtár; Hozzáférhetőség; Közgyűjtemény; Megőrzés; Nemzeti könyvtár; Szakirodalmi ellátottság

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Egy 2006-os felmérés szerint a nemzeti kulturális örökség digitalizálása és hozzáférhetővé tétele terén a régi és az új EU-tagországok, illetve a nem EU-tagok között nincs jelentős különbség. Csehország az egyik legaktívabb ország a régióban; ebben jelentős szerepe van a Cseh Nemzeti Könyvtárnak (cseh rövidítésével

NKP), a kulturális minisztérium támogatásának és a könyvtárak együttműködésének. Az NKP a legtöbb nemzetközi projektben részt vevő, a legváltozatosabb technológiákat használó és a legtöbbet digitalizáló öt könyvtár egyike. A kéziratok és a régi könyvek digitalizálása európai kiválósági központ címet hozott számára. A digitalizálásba már 1992-ben belefogtak, az elsők között kapcsolódtak be az Unesco Világemlékezet programjába, és 2005-ben elnyerték az Unesco Jikji-díját.

Az NKP három projekten dolgozik. A *Manuscriptorium* (www.manuscriptorium.com) a régi könyvek és kéziratok központi katalógusa és digitális archívuma. (A cikk írásakor 550 ezer teljes szövegű oldalt szolgáltatottak, évi teljesítményük 105-120 ezer oldal.) A projektben közreműködnek más csehországi és külföldi közgyűjtemények is. Különböző eszközöket is kifejlesztettek a képek megtekintéséhez és a bibliográfiai feldolgozáshoz. A metaadatok nyilvánosan hozzáférhetőek, az adatok teljes körének (képek és teljes szövegek) eléréséhez egyéni vagy intézményi licencszerződés szükséges. A partnerintézmények ingyenes hozzáférést élveznek a teljes tartalomhoz.

A *Kramerius* projekt (kramerius.nkp.cz) a savas, törékeny papírra nyomott dokumentumok, főként a hírlapok, folyóiratok és könyvek megővését tűzte ki célul (a 18. századtól napjainkig). 2006 végén 1,2 millió volt a digitalizált oldalak száma, az éves gyarapodás kb. 400 ezer oldal. A metaadatok nyilvánosan elérhetők, a képek szerzői jogi okokból csak az NKP munkaállomásain.

A *WebArchiv* (www.webarchiv.cz) a cseh web (a .cz domén) átfogó, folyamatosan épített archívuma. 2000-ben indult; tevékenységi körébe tartozik eszközök és módszerek kifejlesztése, a webes források begyűjtése, megőrzése, szerepeltetése a cseh nemzeti bibliográfiában, a hozzáférés biztosítása. Automatikus és eseményekhez kapcsolódó begyűjtést egyaránt végeznek. A gyűjtemény nagysága meghaladta a 134 milliót. Partnerek: a Morva Regionális Könyvtár (MRK), a Masaryk Egyetem számítástudomá-

ny intézete (mindkettő Brnóban), külföldi, pl. szlovák intézmények. A WebArchiv „sötét archívum”, az online elérés szerzői jogi okok miatt jelenleg korlátozott: a gyűjtemény az NKP és az MRK számítógépein használható, a távoli hozzáférés az eredeti kiadókkal való megállapodás alapján lehetséges.

A három kezdeményezést egy közös szervezeti-technikai infrastruktúra fogja össze: a kulturális minisztérium által finanszírozott Cseh Digitális Könyvtár. Szintén a minisztériumnál lehet pályázniuk az egyes intézményeknek a digitalizálás költségeire. Az integráció első szakasza 2006 és 2010 között zajlik.

A Cseh Tudományos Akadémia 70 kutatóintézetet tömörít. Digitalizálási központja a nagy könyvtári károkat okozó, 2002-es prágai árvíz után létesült. Az 1895 után megjelent dokumentumokkal, főként a régi folyóiratokkal kezdték meg a munkát. A kapacitás egy részét a Cseh Digitális Matematikai Könyvtár építésére használják fel, amely 2009-ig 250 ezer oldalnyi dokumentumot tartalmaz majd, és beépül a Digitális Matematikai Világkönyvtár állományába. Partnerek: a Károly Egyetem megfelelő intézete és kara (koordinátor és szakértő), az akadémiai könyvtár és a brnói Masaryk Egyetem (technikai és keresési megoldások).

Bár Közép- és Kelet-Európában a nyílt hozzáféréstről szóló budapesti kiáltvány nagy visszhangra talált, az intézményi archívumok (repozitóriumok) még kísérleti stádiumban vannak. Az OAIster keresőmotorja és a *Registry of Open Access Repositories* Csehországban sem regisztrált egyetlen intézményi repozitóriumot sem. Jelenleg aktív technológiai kutatások és tesztlések zajlanak. Két területen történtek már biztató fejlemények.

Az egyik a szürke irodalom terjesztésével kapcsolatos. 2005-ben az egyetemeket jogszabályban kötelezték, hogy a szakdolgozatokat és disszertációkat ingyenesen és elektronikusan tegyék hozzáférhetővé, és a szerzői jogi törvényt is megfelelően módosították. Ugyanakkor az egyetemek maguk döntenek arról, hogyan járnak el: a legtöbben saját rendszerükben helyi hasz-

nálra, néhányan teljes szöveges kereséssel, másutt a könyvtári katalóguson keresztül, egyes helyeken csak 2006-tól, másutt visszamenőleg szolgáltatnak.

A másik a Károly Egyetem közgazdaságtudományi intézetének példája. Könyvtára mindig is elől járt forrásainak nyilvános elérhetővé tételében. 2006-ban az akadémia megfelelő intézetével együttműködve közös programot indítottak (CERGE-EI), a Nereus konzorciumhoz csatlakozva beléptek az Economists Online projektbe, és az oktatói közösség publikációinak 80%-át szeretnék ingyenesen online elérhetővé tenni egy intézményi repozitóriumban.

(Hegyközi Ilona)

08/283

JANKOVIČ, Lubomír: Digitálna edícia Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta a program Pamät Sveta Unesco v SR = Knižnica. 9.roč. 2008. 5.no. 18-29.p. Bibliogr. 9 tétel.

Res. angol nyelven

A Memoria Slovaciae Medii Aevi Manuscripta digitális kiadása és az UNESCO „Világemlékezet” programja Szlovákiában

Digitalizálás; Együttműködés -nemzetközi; Kézirat -muzeális; Kódex; Megőrzés; Patriotika

Az UNESCO „Világemlékezet” nevű nemzetközi programja a teljes állományvédelem, a konzerválás, a restaurálás kérdéseivel, valamint azokkal a kutatásokkal foglalkozik, amelyek a világ kulturális és dokumentális örökségének feldolgozására és hozzáférhetővé tételére irányulnak. A tanulmány bemutatja a program feladatait és céljait, az egyes intézmények gyakorlatában általánosan használt módszereket, valamint a Szlovák Köztársaság és a szlovák Világemlékezet Bizottság célkitűzéseit, tapasztalatait és jövőbeli terveit a program végrehajtásával kapcsolatban. Kitér a könyvtári dokumentumok és könyvtörténeti emlékek területéért felelős Szlovák Nemzeti Könyvtár tevékenységére,

ismerteti a Szlovák Köztársaság nevezéseit az UNESCO Világörökségi Listájára és az első digitalizálási programokat. Ezek között szerepel a tervezett hosszú távú, a ritka középkori, szlovák provenienciájú kódexek digitalizálását célzó Memoria Slovaciae nevű kísérleti program, a Bratislava Antiphonary IIa elnevezésű, a Szlovák Nemzeti Könyvtár, a Szlovák Nemzeti Levéltár és a Bratislavai Egyetemi Könyvtár együttműködésében megvalósuló, a 15. század második felének anyagát feldolgozó projekt, a Johannes de Utino Világkrónikája projekt és sok más, a Szlovák Nemzeti Könyvtárnak a középkori könyvkultúra digitalizálására vonatkozó új programja. A cikk vázolja a „Kódexek a pozsonyi káptalan könyvtárából” program főbb vonásait, valamint a nemzeti könyvtár kódextörédek kutatására irányuló projektjét.

(Autoref. alapján)

Lásd még 241

Nyomtatott dokumentumtípusok

08/284

BEE, Robert: The importance of preserving paper-based artifacts in a digital age = Libr.Q. 78.vol. 2008. 2.no. 179-194.p. Bibliogr.

A papíralapú (nyomtatott) dokumentumok megőrzésének jelentősége a digitális korban

Digitalizálás; Felsőoktatási könyvtár; Könyvművészet; Megőrzés; Mikrofilm

A papíralapú hordozó megőrzése a felsőoktatási könyvtárak gyűjteménykezelésének lényeges kérdése. Az utóbbi időben a könyvtári szakma gyakran a mikrofilmezést vagy a digitalizálást részesítette előnyben, túl elhamarkodottan feltételezve azt, hogy az információ számít, és nem a hordozóeszköz. Nemrégiben azonban egy human tudományi kutatás demonstrálta a fizikai

hordozó önmagában való jelentőségét. Valóban a legkorszerűbb, a műfajokkal és történetükkel foglalkozó tudományos munkáknak gyakran magukra a fizikai dokumentumokra van szükségük a kutatáshoz. Bár a könyvtárosok nyilvánvalóan nem őrizhetnek meg minden fizikai tárgyat, bármilyen döntés arról, milyen dokumentumot őrizzenek meg, töröljenek az állományból, formázzanak újra (és hogyan végezzék ezt el), feltételezi az eredeti fizikai formátum fontosságának megértését. Mivel a szövegek a fizikai forma és az elvont információ bonyolult kölcsönhatása révén nyernek jelentést, a szövegeknek csupán az absztrakt információra való csökkentése a ránk bízott tárgyak téves értelmezéséről tanúskodik, és arról a helytelen elméletről, amelyen a megőrzési döntések alapulnak.

(Autoref.)

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

08/285

SOTTONG, Stephen: The elusive e-book. Are e-books finally ready for prime time? = Am.Lib. 39.vol. 2008. 5.no. 44-48.p.

Vajon készen állnak-e az e-könyvek a bevetésre?

Elektronikus könyv

A szerző már tizenkét éve foglalkozik az elektronikus publikáció kérdésével: ezalatt jóslatok tömege született ezzel kapcsolatban. Ha a szakértőknek igazuk lett volna, a dokumentumok felét ma már csak elektronikus formában olvasnánk. A valóság azonban az, hogy a magáncéla vásárolt elektronikus könyvek forgalma viszonylag kicsi: mindössze 11,8 millió dollárt tett ki 2005-ben, amely összeg a legutóbbi Harry Potter könyv előjegyzésben eladott bevételének csak a tizede. Persze a remény hal meg utoljára...

A Sony és az Amazon jelentkezése nyomán újra az érdeklődés homlokterébe került ez a kérdés. Lehet, hogy a *Sony Reader* vagy az *Amazon Kindle* lesz az elektronikus könyvek *iPod*-ja, tehát nem közömbös, milyen hatása lesz ennek a könyvtárakra.

A szerző az elektronikus – mind az előfizetéses hálózati, mind az olvasókészülékeken elérhető – dokumentumok forgalmának eddigi könyvtári tapasztalatait összegzi, majd kitér a képernyőfelbontás problémáira, amelyben jelentős a fejlődés. Van azonban olyan probléma, ami továbbra sem oldható meg: az ergonómia – ugyanis hosszabb szövegeket nehéz a képernyőn olvasni. Visszatérve az új hordozható olvasókhöz: nem technikai adottságaik miatt vannak kudarcra ítélve, hanem azért, mert senki sem fog egyetlen készülékért 3-400 dollárt kiadni, amelynek a képernyője és interfésze nem olyan jó, mint egy nyomtatott könyv. A nyomtatott könyv mellett még további előnyök is szólnak.

Az elektronikus könyvek lehetőségei persze beláthatatlanok: állandó hozzáférési lehetőség, bárhol és bármikor olvashatók, ezért is lelkesednek érte a könyvtárosok. Az ördög azonban a részletekben rejtőzik. A már említett ergonómiai nehézségek miatt a számítógépek sohasem lesznek alkalmasak könyvek tárolására: továbbra is a nyomtatott könyv a legjobb hordozó hosszabb, lineáris szövegek számára. A könyvtáraknak tehát – a kézikönyvek kivételével – le kellene mondaniuk az elektronikus könyvek előfizetéséről, és a felszabaduló keretet a nyomtatott források gyarapítására kellene fordítaniuk.

Az elektronikus könyv még egy darabig a jövő zenéje marad...

(Murányi Lajos)

08/286

SPINELLA, Michael: JSTOR and the changing digital landscape = Interlend.Doc.Supply. 36.vol. 2008. 2.no. 79-85.p.

A JSTOR és a változó elektronikus környezet

Elektronikus folyóirat; Dokumentumszolgáltatás; Költségelemzés; Megőrzés; Szolgáltatások használata

A tanulmány bemutatja a JSTOR jelenlegi működését és fejleményeit, kiemelve az egy cikk költségében kifejezett költség-haszon tényezőket. A digitális kommunikáció folyamatos és drámai változásai közepette a JSTOR egyfajta mikrokozmoszt jelent annak megfigyelésére, hogy a tendenciák hogyan érintik a kutatók, oktatók, hallgatók és könyvtárosok tudományos célú információelérését és -használatát. A cikk ismerteti a JSTOR küldetését – a tudományos művek megőrzése és széles körű elérésének biztosítása – és a legutóbbi eredményeket. Vizsgálja az évek során a jellemző használati mintákat a használók változó elvárásainak bemutatására, és mérlegeli a Google-indexelés hatását a tartalom láthatóságának javítására a tudományos közösségen belül és kívül egyaránt. Végül kitér a használat költségeinek elemzésére a használat különböző szintjeit (magas, közepes és alacsony) képviselő intézmények tapasztalatai alapján az osztott digitális források értékének felbecsülésére. A JSTOR-archívum használata az utóbbi időben exponenciálisan nőtt, aminek főbb okai: a folyamatosan bővülő tartalom, a részt vevő intézmények számának növekedése, a tudományterületek nagyobb lefedettsége, több használó bevonása a részt vevő intézményekből, és a bekapcsolódó partnerek körének bővülése (lásd pl. a Google). A Google-indexelés bevezetése még szélesebb közönség számára tette lehetővé a tartalomelérést, ami új lehetőségeket és kihívásokat jelentett a szervezet számára.

(Autoref. alapján)

08/287

BOUKACEM-ZEGHMOURI, Chérifa - KAMGA, Rachel: La consultation de périodiques numériques en bibliothèque universitaire. État des lieux = Bull.Bibl. Fr. 53.tom. 2008. 3.no. 48-60.p. Bibliogr. Res. angol, német és spanyol nyelven

Elektronikus folyóiratok használata francia egyetemi könyvtárakban

Egyetemi könyvtár; Elektronikus folyóirat; Felmérés; Szolgáltatások használata

A cikk annak a kutatásnak az első eredményeiről számol be, melyet a francia egyetemi könyvtárakban végeztek az elektronikus folyóiratok használatával kapcsolatban. Elsősorban a kutatók elektronikusfolyóirat-használati szokásait vizsgálták. Ezen a területen jelentős növekedés figyelhető meg. A legfontosabb szempont a hozzáférhetőség, ez a jobban finanszírozott intézményeknek kedvez, nevezetesen a természettudományi és műszaki, valamint az orvosi könyvtáraknak. Ugyanakkor a költségelemzések azt mutatják, hogy a befektetett összeg még mindig nincs arányban a kihasználtság mértékével.

(Autoref.)

Lásd még 259, 277

Információ- és kommunikációs technológia

08/288

MALLERY, Mary: Tales of technology innovation gone wrong = Comp.Lib. 28.vol. 2008. 4.no. 22-25.p.

A technológiai innováció kudarcai

Információtechnológia; Munkaszervezés

Az emberek nem szeretnek kudarcaikról beszélni, és ez különösen igaz, ha valamilyen félresikerült könyvtári technikai újításról van szó. Az innováció mindig úttörő vállalkozás, és néha későn derül ki, hogy tévútra kerültünk. A technikai újítások emellett igen sok pénzbe és fáradságba kerülnek, s ha valamilyen ok miatt nem sikerülnek, még az éves beszámolóba sem kerül be ez a tény. A bakikról tehát hallgatunk,

pedig a hibákból is tanulunk, és jutunk el a jó megoldásokhoz.

Napjaink egymillió dolláros kvízkérdése, hogy az új *Könyvtár 2.0-ás* technológiák például a nyertesek vagy a vesztesek közé kerülnek-e majd. Könyvtárba valók-e az úgynevezett „társas technológiák”, a wikik, blogok, a Facebook, a YouTube és a virtuális világok (pl. a *Second Life*) vagy sem? Az egyetemi könyvtárban dolgozó tájékoztató könyvtáros számára használható-e a Facebook? A válasz itt egyértelműen nem, mivel ebben a környezetben professzionális, nem pedig személyes kapcsolatok kiépítésére van szükség. (Ne feledjük, a technikai újdonosságok csupán eszközök: a forma és a funkció elemzése után dönthető csak el, hogy alkalmazhatók-e a könyvtárban.)

A továbbiakban három tanulságos kudarcáról számol be a szerző, a Montclair State University Library munkatársa.

Az első alkalommal online értekezletet szerveztek, és ehhez az egyik egyetemi kurzust támogató rendszert próbálták ki. A félresikerült próbálkozás után derült csak ki, hogy a rendszer alkalmatlan a szinkron kommunikációra: erre a *Marratech* vagy a *Click-to-Meet* lett volna alkalmas. (Meg kell győződni tehát, van-e a célra már megfelelő eszköz.)

A második kudarc a *Central Jersey Regional Library Cooperation* (CJRLC) keretében 2000-ben indított kísérleti vállalkozás során érte őket, amikor kipróbálták, hogy hajlandók-e az emberek könyveket képernyőn olvasni, és ezerszámra szereztek be elektronikus könyveket. 2001-ben aztán a *NetLibrary* csődbe ment, de szerencsére az OCLC megvette a céget, így különösebb baj nem történt. (Az óvatosság néha csökkenti a siker mértékét.)

A harmadik esetben hordozható számítógépek beszerzését határozták el kooperációban, mindent 2003-ban, amikor a készülékek ára magas (1800 dollár) volt, de sem a könyvtárosok, sem a diákok nem kedvelték. Egy évre rá a hordozható gépek ára a felére csökkent, ma pedig teljesen hétköznapiak számít egy laptop a könyvtárakban. (Fontos tehát az időzítés is.)

A szerző felhívja a figyelmet az újítások előtti kísérleti szakasz fontosságára, és arra is, hogy mielőtt újításra adjuk a fejünket, a cikk mellett található „keret”-ben olvasható teendőkön menjünk végig – projekttervezés, eszközök számbavétele, kutatás, időzítés, költségek, munkatársak –, és csak ezután vágjunk bele a munkába. Az innováció bevezetése után érdemes ugyanezen a hat ponton végigmenni, értékelni és a további teendőkről dönteni.

(Murányi Lajos)

08/289

MILLER, Maria - MROCZEK, Elżbieta: Profil používatel'a a dalšie prvky Web 2.0 v digitálnych knižniciach = Knižnica. 9.roč. 2008. 5.no. 3-7.p. Bibliogr. 25 tétel.

Res. angol nyelven

Használói profil és más Web 2.0-ás elemek a digitális könyvtárakban

Használói szokások; Hozzáférhetőség; Információ-technológia; Számítógép-hálózat

A digitális könyvtár kihívása a Web 2.0, az internet használatának nem hagyományos módja. Lényege: a használó részvétele a virtuális könyvtár alakításában. Nem új technológia, részben visszatérés korábbi technológiákhoz (W3C, HTML, XHTML, php, perl). Új dimenziója az interaktív internet, amely a mentális és társadalmi szférát érinti, ahol a tartalomszolgáltatásban a használók egyszerű szolgáltatások, nyílt szabványok mentén működnek együtt egymással.

A fogalommal egyidejűleg a Könyvtár 2.0 kifejezést először Michael Casey használta, *könyvtárosok és használók közös információkeresése* jelentésben. A használó az információs folyamat részese, alkotója, szervezője. A Könyvtár 2.0 új korszak a könyvtári szolgáltatások fejlődésében. Célja a használó felé fordulás, együttműködésre készítés a virtuális szolgáltatásokban.

Paul Miller szerint a Web 2.0 jellemzői: az aka-

dályok megszüntetése az információkhoz való hozzáférésben, aktív részvétel, használó-orientált, moduláris alkalmazás, közlékenység, közösségépítés. A Web 2.0 legjellemzőbb elemei: RSS csatornák, blogok, wikik, hálózatos kommunikációs szerverek (MySpace), képtárolók és szolgáltatók, e-mail-értesítők, interaktív webszolgáltatások (online chat), egyedi használói profil, folkszonómia (címkézés).

A népszerű szabadon hozzáférhető virtuális könyvtárak, a Fedora (www.fedora.info) és a dSpace (<http://wiki.dspace.org>), saját Wikipédiával rendelkeznek. A használói profilok kialakításának előnye nem csak a keresésben, hanem a hasonló érdeklődésűekkel való kapcsolatfelvételben is megtérül. A személyre szabott használói profilt például a DigiTool – Digital Asset Management szoftver (Exlibris cég) biztosítja nagy tudományos intézmények, közgyűjtemények számára.

A Web 2.0 másik Exlibris-es terméke a Primo, amely könyvtári környezetben a digitális archívumokhoz más szoftverekkel együttműködve integrálódik. A fazzettás szemléltetés, a címkék és javasolt keresési folyamatok pontosítják a keresést. A használók közreműködése a keresési folyamatban címkézéssel, használói sorrenddel, relevancia-meghatározással, értékelési lehetőséggel és recenzió-hozzáadással bővült.

A lengyel dLibra-val dolgozó digitális könyvtárakban a regisztrált használó rendszeresen e-mail információt kap az új publikációkról. A „hozzáadás” lehetőséggel a keresett publikációt besorolhatja „kedvencei” közé a del.icio.us és digg.it szolgáltatással, amely 2003 óta megkönnyíti a weboldalak hozzáadását a használó linkgyűjteményéhez, valamint azok osztályozását, továbbítását. A használók hozzátehetik saját kulcsszavaikat, tartalmi besorolással (folkszonómia) véleményt alakítanak, könnyítve az információ elérését. A folkszonómia az információk csoportos, spontán kategorizálását jelenti. A del.icio.us, a digg és a folkszonómia a Web 2.0 tipikus eszközei.

Web 2.0-ás jelenség a SEKT projekt (Semantically Enabled Knowledge Technology) [sekt-project.org , amelyet a 6. keretprogramban 2004-től a British Telecom valósít meg. Mesterségesintelligencia-elemeket alkalmazva \(a használói aktivitás alapján automatikus profillal\) informálja a használót a témában az újabb anyagokról. Képes az utoljára olvasott fejezet memorizálására a következő megnyitásig. A projekt célja a szemantikai technológia fejlesztése. A keresési folyamatban a használói profil beállításai „értelmezik” a találati eredményeket, a *jaguár* kulcsszóra más halmazt kap a gépesítés iránt rajongó, mint a természetbúvár.](http://</p></div><div data-bbox=)

A projekt kutatásai szerint a használók szeretik, ha hozzájárulásukat kéri bizonyos folyamatokhoz, és legtöbbször ragaszkodnak anonimitásukhoz. Nem szeretik, ha folyton e-mailekkel zaklatják őket, gyors válaszokat várnak. Nem érdeklik őket a könyvtári osztályozási rendszerek, a feldolgozáshoz kapcsolódó szabványok (nem is tudnak róluk). Nem a szabványok föladata, hanem a használók közvetlen információhoz jutása a cél.

A digitális könyvtárak építésébe tömegesen kapcsolódnak be a használók. A Web 2.0 sokkal kevésbé a technológiában jelent áttörést, mint a mentalitásban. A régi szép idők, amikor a könyv még könyv volt, az olvasó olvasó, a könyvtár könyvtár, a könyvtáros könyvtáros, visszahozhatatlanul elmúltak.

(Prókai Margit)

08/290

BRABAZON, Tara: The Google Effect. Googling, blogging, wikis and the flattening of expertise = Libri. 56.vol. 2006. 3.no. 157-167.p. Bibliogr.

A Google-hatás. Google-keresés, blogolás, wikik, avagy a szakértelem tompulása

Egyetemi hallgató; Gépi információkeresés; Használók képzése -felsőoktatásban; Kommunikáció; Számítógép-hálózat

A cikk bemutatja, milyen következményekkel jár a könyvtárosok és oktatók szakmai felké-

szültségére a Google-hatás. Ahogy a blogok egyre inkább elárasztják a webet furcsa napi rituálékkal és olyan emberek véleményével, akikkel egyébként szóba sem állnánk egy partin, és soha nem hívnánk meg magunkhoz, mindennél nagyobb szükség van az intelligencia, a műveltség, a képességek és a hitelesség jelentőségének hangsúlyozására. Nem csupán a pontatlanság, hanem a közepszerűség is gondot okoz. A baj nem az információ közhelyszerűsége, az analóg környezetben is sokféle forrás létezett. Az igazi gond, hogy hiányzik az információs jártasság és a keresési stratégia, ami lehetővé tenné a releváns információ kiszűrését és megkülönböztetését az értéktelen anyagtól. A cikk nem csupán a számítógép-használattal és az információs műveltséggel kapcsolatos társadalmi választásra hívja fel a figyelmet, hanem arra az intellektuális választásra is, amelyet szakmai téren hozunk, mint tanárok és könyvtárosok. A Google-hatás komoly kérdéseket vet fel az olvasás, a kutatás, az írás és a tudományos élet értékeinek kapcsán.

(Autoref.)

08/291

JURVANEN, Inkeri: Hämeenlinna Library 2.0. Your library = Scand.Public Libr.Q. 41.vol. 2008. 2.no. 16-17.p.

Könyvtár 2.0 Hämeenlinnában. Az Ön könyvtára

Használó; Információtechnológia; Közérdekű tájékoztatás; Szolgáltatások; Városi könyvtár

A fiatalokat, akik már a „digitális világ” szülöttei, „anyanyelvükön” kell megszólítania a könyvtárnak: látszódnia kell az interneten is; ezért a valóságos könyvtár mellett annak virtuális változatát is létre kell hozni, amely lehetővé teszi az aktív részvételt, a közösségi tevékenységet és a szükséges információk megtalálását is – véli a Helsinkiben és Tampere között fekvő város, Hämeenlinna könyvtárának vezetője. Itt már meglévő hálózati szolgáltatásokat építenek

be az internetes könyvtárba, és a legszélesebb közösséget próbálják kiszolgálni (<http://www.hameenlinna.fi>).

Egy város internetes könyvtárának kiépítése folyamatos feladat, melybe a könyvtárosok mellett az olvasók is bekapcsolódhatnak. Az új virtuális könyvtár jelenleg az alábbi elemekből épül fel:

- a könyvtári tér,
- az olvasók saját tere,
- a hírközpont,
- a Hämeenlinna-wiki és
- a link-könyvtár („csemegék”)

Az olvasók minden részhez megjegyzéseket fűzhetnek, és maguk is írhatnak ezekbe. A szolgáltatás lelke az internetkönyvtár, ahová az olvasók különböző utakon juthatnak el.

A könyvtárosok által gondozott részben található az internetkönyvtár, a könyvtári információk, a virtuális kiállítások, ajánló jegyzékek és blogok. (Újdonság az olvasók számára biztosított ajánló szolgálat, amelyet a korábbi kölcsönzéseket figyelve a rendszer automatikusan készít.)

Az olvasók bejelentkezhetnek saját felületükre, és tetszés szerint szerkeszthetik, írhatnak megjegyzéseket, elmenthetik a kereséseiket, az új beszerzésekről kérhetnek információkat stb.

A Hírközpont, a Piacér és a Hirdetőtábla alkotja a virtuális periodika-olvasót, ahol bárki online folyóiratokat és RSS-eket olvashat. (A Piacéren könyveket és CD-ket lehet csereberélni, a hirdetőtáblára pedig meghívókat helyezhet el bárki.)

A Häme-wiki korszerű, helyi adatbázis, mely kultúraközpontú: a szükséges információk mellett a hagyományok és a helytörténet kérdéseire is kiterjed, változatos formában (interjúk, képek, videók). A helyi művészek is bemutatják itt műveiket. Ehhez kapcsolódik a helyi Arvi cikkadatbázis és digitális gyűjteményük, a Lydia is.

A jól működő közkönyvtár erősíti az egyének azonosságtudatát – a kultúra közvetítésével, információk és lehetőségek biztosítása révén. Manapság sok szó esik az elektronikus kormányzásról és a 24/7 szolgáltatásokról. Egyre inkább érezheti mindenki, hogy médiakészítő

maga is. Miért ne lehetne a lakosok véleményét kikérni az elektronikus könyvtárhoz is? Milyen legyen? Hogyan lehet nyitott és zárt, szabad és ellenőrzött egyszerre?

A finn városi könyvtár vezetője szerint a legfontosabb feladat, hogy az új szolgáltatás eljusson a használókhoz. Ehhez persze társak is kellenek: egyesületek, aktív lakosok, lelkes résztvevők és szakemberek; érdekes tartalmak nélkülük nem

jöhetnek létre. Itt kap fontos szerepet a könyvtár népszerűsítése az iskolákban, a helyi egyesületek és az olvasók körében egyaránt. A fő cél – a könyvtárközpontú internetes közösség kialakítása. Ha ez sikerül, a közkönyvtár örökélni fog.

(Murányi Lajos)

Lásd még 236, 262, 272

Könyvtárgépesítés, könyvtárépület

Elektronikus könyvtár

08/292

JANTZ, Ronald C. - WILSON, Myoung C.: Institutional repositories. Faculty deposits, marketing, and the reform of scholarly communication = J.Acad.Librariansh. 34.vol. 2008. 3.no. 186-195.p. Bibliogr. jegyzetekben.

Intézményi repozitóriumok. Tanszéki letétek, marketing és a tudományos kommunikáció reformja

Egyetemi könyvtár; Elektronikus publikáció; Honlap; Megőrzés

A tanulmány kiválasztott tudományterületeken belül vizsgálja az intézményi repozitóriumokban

(IR) elhelyezett tanszéki anyagokat, és a könyvtári honlapról az intézményi repozitóriumokhoz vezető változatos navigációs útvonalakat. Elemzi az IR kifejlesztése és a honlapon való megjelenés közötti viszonyt. A vizsgálat egyik tanulsága szerint a könyvtárak nem látnak kapcsolatot az IR-ek és a tudományos kommunikáció között, és ha mégis, akkor nem használják fel a könyvtári honlapot az IR-ek előnyeinek kifejtésére és reklámozására. Az IR-ek támogathatják az intézményi tanszékeken folyó kutatómunkát, bár a tanulmány eredményei arra utalnak, hogy a tanszékek kis mértékben vagy egyáltalán nem szerepelnek az egyetemi IR-ek egyharmadában az ARL-könyvtárak körében.

(Autoref. alapján)

Lásd még 260, 282